

Psühholoogilist pinget käsitleva ning lapsevanematele ja lastele suunatud psühhopedagoogilise materjali kasutuselevõtt

Juhised esmatasandi ametnikele
Töötamine vastuvõtmisel



Juhistest

Mida juhised käsitlevad?

Juhised on lisatud eneseabivahendite kogumile, mille on koostanud EUAA **rahvusvahelise kaitse taotlejate vaimset tervist ja heaolu** käsitleva juhendipaketi osana. Rahvusvahelise kaitse taotlejad saavad eneseabivahendeid kasutada iseseisvalt, kui nad on kirjaoskajad ja ei soovi ega vaja oma elukohas töötavate ametnike juhendamist.

Need juhised viitavad järgmistele taskuraamatutele:

- [Kuidas saan toetada last raskel ajal?](#)
 - Eneseabivahend lapsevanematele
- [Mida saan teha olukorras, kui mu vanemad näivad olevat kurvad, murelikud või vihased?](#)
 - Eneseabivahend lastele
- [Mida teha, kui mu sõber, õde või vend on kurb, vihane või käitub ohtlikult?](#)
 - Eneseabivahend kaaslaste toetamiseks

Miks need juhised koostati?

Juhised toetavad vastuvõtus töötavaid esmatasandi ametnikke, et teadvustada lapsevanematele, lastele ja noortele taotlejatele, kuidas toetada pereliikmeid ja eakaaslast rasketel aegadel, sealhulgas siis, kui psühholoogiline pinge on suur ja võimalik trauma on kuhjunud.

Kuidas juhised koostati?

Käesolev dokument täiendab eespool nimetatud taskuraamatute sarja, mis koostati Belgia, Kreeka, Madalmaade, Rootsi ja Saksamaa ekspertide toel. Taskuraamatuid on katsetanud rahvusvahelise kaitse taotlejad, vahendajad ja põgenikud, kes elavad peamiselt Kreekas ja Madalmaades. Katsetamisel

märkisid kasutajad, et nad vajaksid juhiseid, mis toetaksid taskuraamatute kasutuselevõttu.

Kes peaksid neid juhiseid kasutama?

Kuigi taotlejad, kes on lapsevanemad, lapsed ja saatjata lapsed, saavad toetada taskuraamatute abil oma pereliikmeid ja eakaaslast ise, on need juhised suunatud **spetsialistidele**. Juhiste eesmärk on toetada vastuvõtus töötavaid esmatasandi töötajaid, näiteks sotsiaaltöötajaid, lastekaitse eksperte, vaimse tervise spetsialiste, samuti õpetajaid jt, olukordades, kus nad suhtlevad taotlejatega individuaalselt või rühma kohtumistel. Olukordades, kus kohaldatakse kogukonnapõhist lähenemist, saavad juhiseid kasutada ka **kogukonnajuhid**, et teadvustada taskuraamatutes käsitletud teemasid.

Kuidas on juhised seotud muude EUAA vahenditega?

See dokument ja selles viidatud eneseabivahendite komplekt on osa EUAA tegevusest arendada teadmisi ja teadlikkust rahvusvahelise kaitse taotlejate **vaimse tervise ja heaolu** teemal. Lisateave on [EUAA veebilehel haavatavuse jaotises](#).

Taskuraamatuid ja neid juhiseid jagatakse ka EUAA platvormil [Let's Speak Asylum](#) (Räägime varjupaigast), mis keskendub konkreetselt sellele, kuidas **antakse teavet** rahvusvahelise kaitse taotlejatele.

Kui teil on küsimusi, soovite selgitusi või anda muud tagasisidet eneseabivahendite komplekti ja nende kasutuselevõtu kohta, võtke ühendust aadressil vulnerablegroups@euaa.europa.eu.

Sisukord

3

- > Kuidas juhiseid kasutada?
- > Taskuraamatute eesmärk
- > Arutelu juhtimine

4

- > Aeg, ülesehitus ja sisu

9

- > Muud olulised kaalutlused ja põhilised kaitsemeetmed

Kuidas juhiseid kasutada?

Taskuraamatute sisu, meeldetuletused ja nõuanded võivad toimida ajenditena, et rääkida konkreetsest probleemist individuaalsetel või rühmaohtumistel. Juhistes selgitatakse, kuidas kasutada sellises olukordades taskujuhendeid.

Kõik kolm taskuraamatut käsitlevad psühholoogilist pinget, sealhulgas pärast traumaatiliste sündmuste läbielamist, kolme sihtrühma vaatenurgast – lapsevanemad, lapsed ja õed-vennad / eakaaslased.

Esmatasandi ametnikud võivad kasutada taskuraamatuid ja juhiseid, et korraldada taotlejate kogukonnaga individuaalseid või rühmaohtumisi järgmistel teemadel:

- vanemlus;
- psühholoogiline pinget või trauma;
- kuidas vähendada negatiivse toimetuleku riski väga keerukatel aegadel (nt saabumisel);
- kuidas märgata, kui kellegi emotsionaalne seisund ei ole hea (nt depressiooni tunnused);
- kuidas tagada enda turvalisus, kui kellegi käitumine on probleemne (nt hakkab tarvitama alkoholi).

Taskuraamatute eesmärk

Kolme taskuraamatu eesmärk on toetada vanemaid, lapsi ja eakaaslast, kes on Euroopasse saabunud ja näevad, et nende pereliikmete või sõprade käitumine on oluliselt muutunud. Muutused võivad avalduda mitmeti ja mõnel isikul raskemini kui teistel. Töövahendites on lihtsaid nõuandeid ja meeldetuletusi, kuidas toetada neid isikuid

enesetunde parandamisel, ning soovivad, millal võib olla vaja otsida professionaalset abi.

Vahenditega püütakse anda **põhiteadmised vaimsest tervisest** ja vastata sellistele küsimustele nagu „Kuidas märgata, kui keegi minu lähedastest on pinges?“. Samuti on nende eesmärk tugevdada osalejate enese- ja kollektiivset **tõhusust ja vastupidavust**.

Need toimivad eneseabivahenditena ja on kasutamiseks taotlejatele endile. Võib siiski esineda olukordi, kus taotlejad tunnevad end mugavamalt, kui vaatavad sisu läbi koos teistega. Vahendeid võib seepärast arutada ka spetsialisti juhitud individuaalsetel või rühmaohtumistel.

Samuti püütakse vahendite abil juhtida tähelepanu kaalutlustele, mis on seotud **kaitsega ja põhimõttega mitte tekitada kahju**, eriti laste korral. Eesmärk on tagada, et lapsed kaitsevad end, enne kui püüavad toetada teisi, kes võiksid nad muidu asetada potentsiaalselt ohtlikku, vägivaldsesse või kuritarvitavasse olukorda.

Arutelu juhtimine



Arutelujuhid ja suuline tõlge rühmaohtumistel

Kui taskuraamatuid kasutatakse **teadlikkuse loomiseks rühmaohtumistel**, on rühma suurus kuni **10–15 taotlejat**, et arutelud saaksid olla sisukad.

Soovitav on kasutada **üht peamist arutelujuhti**, kes juhib vestlust, ja **kaasarutelujuhti**, kes on pigem tagaplaanil ja teeb märkmeid. Kaasarutelujuht jälgib ka rühma dünaamikat (nt kas teatud taotlejatel tekib pingeid või muid emotsioone seoses konkreetse teemaga), märgib kõik tähelepanekud üles ja annab vajaduse korral arutelujuhile märku.

Kui vajatakse **tõlki**, on rühm väiksem, kuni **4–6 taotlejat**. Tõlkimine võtab väärtuslikku aega, ja kui suulist tõlget vajab üle 4–6 inimese, võib juhtuda, et aruteluks jääb aega liiga vähe.

Kui väikest rühma abistab tõlk, ei pruugi olla vaja kasutada kaasarutelujuhti. Arutelujuht otsustab, keda on vaja iga taotlejarühma toetamisel. Kuldreeglina tagage, et arutelujuht, kaasarutelujuht ja tõlk ei ületaks tegelike osalejate arvu.

Tõlgid valmistuvad ülesandeks nii, et loevad taskuraamatud enne läbi, et mõista nende sisu ja kasutada õiget sõnavara. Oluline on tõlgile meelde tuletada, et ta tõlgiks sõna-sõnalt ja erapooletult.

Arutelujuhid peavad oskama suurendada teadlikkust rühmades. Lapstaotlejate korral peaks arutelujuhtidel olema ka selge arusaam lastekaitsest ja laste turvalisuse tagamisest.

➤ Aeg, ülesehitus ja sisu



Aeg

Rühma- ja individuaalsed kohtumised tuleks kavandada ajal, mil osalejad saavad osaleda ilma probleemide või häireteta (nt pärast tööd/kooli või lapsevanemad siis, kui lapsed on koolis).

Iga kohtumine kestab kuni 1,5 tundi. Pärast seda tähelepanu hajub ja osalejad võivad hakata tegelema muude asjadega.



Koht

Kohtumiste toimumiskoht tuleb läbi arutada osalejatega. Ideaaljuhul on toimumiskoht ohutu, kergesti juurdepääsetav, ka füüsilise puudega inimestele, ja võimaldab privaatsust. Osalejad ja arutelujuhid võivad istuda toolidel ringis, et kõik näeksid ja kuuleksid üksteist. Kui rühmas on lapsevanemaid ja väikelapsi, võib sobiv alternatiiv olla istuda põrandal vaibal (kui see on kultuuriliselt sobiv), et lapsed saaksid ringi roomata ja mängida oma vanema(te) lähedal, ilma et see segaks kohtumist.



Rühma koosseis ja rühma kohtumised

Rühma moodustamisel arvestavad arutelujuhid näiteks osalejate räägitavaid keeli, vanust ning kultuuri- ja usutausta. Lapsevanemate kohtumiste korraldamisel hinnatakse ka seda, kas mõlemad vanemad osalevad samal kohtumisel või on parem, kui nad osalevad eraldi. Eesmärk on vältida olukordi, kus võimalikud vanemluse käsitlused võivad tekitada tülisid, mis võivad kodust olukorda veelgi halvendada ja ohustada lapse heaolu.

Rühma kohtumised on kasulik vorm, et tuua taotlejad kokku ja jagada peale probleemide ka lootusi, asjakohast teavet või lihtsalt lõbutseda ja juhtida mõtteid kõrvale vastuvõtukeskuse igapäevaelust. Sellistel kohtumistel on arutelujuhist kasu, et osalejad oleksid kaitstud: näiteks kui rühm arutab keerulist teemat ja esmatasandi ametnikud peavad sekkuma. Rühma kohtumised võimaldavad arutelujuhtidel ka tuvastada potentsiaalselt mitmetasandilise haavatavusega taotlejad, kes võivad vajada järelmeetmeid.

Rühma kohtumised on hea võimalus arutada teatud teemasid koos ja mõista, et keegi ei ole üks. Need annavad taotlejatele platvormi, kus jagada teadmisi ja õppida üksteiselt. See võib olla võimestav mitmel tasandil. Sellised kohtumised võivad toetada ka uute sõprussuhete ja sidemete loomist teiste taotlejatega ning ideaaljuhul viia sotsiaalsete tugivõrgustike loomiseni.

Kui leitakse, et rühma kohtumised on parim meetod, on oluline tagada, et rühma kohtumiste alguses lepivad osalejad kokku oma **rühmareeglid**. Reeglid sõnastatakse ühe korra ja neid kohaldatakse rühma igal kogunemisel (ainsal või mitmel rühma kohtumisel).



Rühmareeglite näide

- ✓ Austage üksteist.
- ✓ Lubage kõigil rääkida, kuid lubage osalejatel ka ainult kuulata.
- ✓ Ei ole valesid, õigeid ega tähtsamaid arvamusi. [Ainus erand: kui keegi soovib kehalist karistamist. Sellisel juhul sekkub arutelujuht ja selgitab taktitundeliselt, et ükski vägivallavorm ei ole kunagi vastuvõetav.]
- ✓ Igaüks saab väljendada oma mõtteid vabalt.
- ✓ Osalejad ei saa kohtumisele tulla või sealt lahkuda oma suva järgi.
- ✓ Kohtumiste ajal ei tohi rääkida telefoniga.
- ✓ Telefonid pannakse hääletule.
- ✓ **Konfidentsiaalsus:** taskuraamatutes käsitletavaid üldteemasid võib arutada teiste kogukonna liikmetega, kuid osalejate jagatud isiklikud seigad jäävad rühma.
- ✓ Rühmaohtumised on turvaline koht, kus jagada mõtteid ja muresid.

Võimalik konfidentsiaalsuse puudumine on üks **rühmaohtumiste puudusi**. Osalejad võivad rühmareeglid „unustada“, ka konfidentsiaalsuse põhimõtte. Arutelujuhid peavad seega meenutama rühmaliikmetele, et nad ei tohi jagada väga isiklikke kogemusi, sest rühmaohtumised ei ole nõustamine. Väga olulisi/isiklikke teemasid saab arutada kohtumise järel arutelujuhtidega. Kuigi rühmaohtumisi tuleb pidada turvaliseks kohaks, kus õppida ja arutada, ei saa kunagi välistada, et arutatu ei levi teiste kogukonnaliikmeteni, ning see on risk.

Mõnikord võib olla kasulik korraldada privaatseid perekohtumisi, mis toovad kokku vanema ja lapse, kellel on emotsionaalne pinge, ning nendel arutatakse eri toimetulekuviise. Sellisel juhul juhib kohtumist sotsiaaltöötaja või vaimse tervise spetsialist. Selline korraldus tuleb siiski saavutada järk-järgult, võib-olla pidades alguses individuaalseid kohtumisi ja tuues seejärel osalejad kokku, sõltuvalt kontekstist ja probleemidest.



Sisu

Taskuraamatutes on **peamised tunnused** ja mõni **sage reaktsioon**, mida võib märgata, kui laps, teismeline, sõber, õde, vend või vanem võib tõenäoliselt olla pinges. Vahendites loetletud teemad hõlmavad mitmesuguseid võimalikke pingeolukordi, samuti nõuandeid ja meeldetuletusi, kuidas reageerida. Kõiki taotlejaid ei huvita kõik teemad võrdselt ja käsitletud sisu ei ole ammendav. Arutelujuhte julgustatakse seepärast kutsuma taotlejaid üles esitama oma näiteid ja soovitusi, mis võiks olla kasulik või mitte.

Üldiselt arutletakse rühmas sisu, mis on osalejatele kasulik. Seega **osalejad valivad, juhendavad** ja mõneti **suunavad, mida kohtumisel käsitletakse**.

Kohtumiste eesmärk on pakkuda osalejatele vahendeid, millega toetada pereliikmeid ja sõpru, et nad tunneksid end paremini. Laste korral on peamine edastatav sõnum, et lapsed peavad seadma oma turvalisuse esikohale.



Kuidas jagada sisu

Sõltuvalt rühma koosseisust ja osalejate vajadustest võite **jagada taskuraamatute sisu** mitmeti. Võimalikud variandid on järgmised.

- Andke igale osalejale töövahendi printitud versioon, et rühm saaks lugeda seda koos.
- Kui võimalik, näidake sisu seinale ja lugege see osavõtjate keeles koos ette (kasutage tõlgitud versiooni ja vajaduse korral tõlki). Arutelujuhina peate viitama oma liikmesriigi keeles olevale versioonile.
- Valige eelnevalt leheküljed, printige need plakatitena ja paigutage kohtumisruumi seintele. Osalejad saavad plakateid vaadata ja paardes/väikerühmades arutada, mida nad näevad, loevad, mõistavad ja mida soovivad lisada. Seejärel jätkub arutelu suuremas rühmas.
- Printige tunnused, meeldetuletused ja nõuanded õppekaartidele ja asetage need tagurpidi osalejate rühma keskele. Osalejad valivad kaardid, loevad need ette (või loeb ette arutelujuht/tõlk), mõtleavad läbi ja arutavad neid rühmas.



Kuidas arutada sisu osalejatega

Sisuka arutelu pidamiseks on oluline tagada, et tõstetakse esile **ealisi**, **soolisi** ja **kultuurilisi** erinevusi.

Täiendavaid soovitusi, kuidas vanemad ja lapsed tavaliselt tunnevad ära, et kellelgi ei lähe hästi, kuidas nad reageerivad ja kelle poole pöörduvad, võib arutada järgmistel kohtumistel (individuaalselt või rühmas). Et tagada **kultuuri-, vanuse- ja sootundlik lähenemine**, soovitatakse ettepanekuid rühmitada taotlejate päritolukoha, soo, usutausta ja vanuse järgi.

Kui osalejad ei avalda eelistust, mis teemasid taskuraamatutest käsitleda, võite teha järgmist:

- jätkake **tunnuste, reaktsioonide ja soovitud** ning käsitlege igal kohtumisel üht teemat või
- **rühmitage sisu** ja käsitlege igal kohtumisel kaht või kolme teemat või
- käsitlege kogu töövahendit **korraga** (arutelujuht loeb koos osalejatega taskuraamatu läbi ja vastab ainult tekkinud küsimustele).

Võite valida nendest mis tahes variandi, sõltuvalt rühma dünaamikast, arusaamisest ja osalejate vajadustest.



Märkus arutelujuhile

Järgmises osas on soovitusel, kuidas juhtida rühma kohtumisi ja suhelda taotlejatega iga taskuraamatu arutamisel.

Kuidas saan toetada last raskel ajal?

Vanematega kohtumise juhtimine, et arutada nende väikse/teismelise lapse käitumist ja heaolu

Sissejuhatav harjutus

Proovige alustada väikese harjutusega ja küsige osalejatelt, mida nad harrastavad ja mis on

nende lemmiktoit. Lõpetage küsimusega, kust on nad pärit. Osalejad arutavad lühidalt. Seda saab korraldada mänguliselt ja see kestab kuni 10 minutit. Viimane küsimus „Kust sa oled?“ aitab arutelujuhil edasi liikuda.

Arutelujuht juhib tähelepanu osalejate eri päritoluriikidele, -piirkondadele ja -linnadele ning osutab, et sellise mitmekesisuse tõttu võib olla erinevusi ka selles, kuidas märkame, et kellelgi ei lähe hästi, ja mida saame tema toetamiseks teha. Arutelujuht küsib:

- Kuidas inimesed teie päritolukohas tavaliselt mõistavad, et peres on keegi, kellel ei lähe hästi?
- Mida vanemad tavaliselt teevad, kui nad näevad, et lapsed on mures?

- Mida vanemad tavaliselt teevad, et laps tunneks end paremini, kui ta on kurb või murelik? Mis teie jaoks toimib?
- Kas seal, kus praegu elate, on olemas toetusmehhanismid, millest võiks olla abi?

Arutelujuhina uurige, kas rühma liikmed oskavad nimetada keskuses pakutavaid ametlikke tugiteenuseid (nt sotsiaaltöötajad, hooldajad), mis võivad olla kasulikud kõigile rühmaliikmetele. Samuti võite kontrollida mitteametliku toetuse kättesaadavust, näiteks eakad, kes kohtuvad noortega ja aitavad vanemaid lapsi hoida ja kodutöodes, usujuhid, teised kogukonnaliikmed jne.



Kaks järgmist taskuraamatut on suunatud 12–17-aastastele lastele, kuid neid võib kasutada ka koos noorte täiskasvanutega. Kui osalejate rühm koosneb alla 12-aastastest lastest, peavad arutelujuhid kohandama keelekasutust osalejate vanusega. Samuti peavad nad tagama lapse parimad huvid seoses sellega, mida saab/tuleks jagada ja

arutada, arvestades lapse vanust ja arengut. Need elemendid viitavad ka, mis vormingut kasutada. Näiteks ei pruugi väikeste laste korral olla tõhus, kui sisu loetakse lihtsalt ette. Ei ole soovitatav arutada taskuraamatute sisu alla 8-aastaste lastega. Igal juhul peavad nooremate lastega tegelevatel töötajatel olema asjakohased oskused.

Mida saan teha olukorras, kui mu vanemad näivad olevat kurvad, murelikud või vihased?

◇ Lastega kohtumise juhtimine, et arutada nende vanema käitumist või heaolu

Sissejuhatav harjutus

Proovige alustada väikese harjutusega ja küsige osalejatelt, mida nad harrastavad ja mis on nende lemmiktoit.

Lõpetage küsimusega, kust on nad pärit. Osalejad arutavad lühidalt. Seda saab korraldada mänguliselt ja see kestab kuni 10 minutit. Viimane küsimus „Kust sa oled?“ aitab arutelujuhil edasi liikuda.

Arutelujuht juhhib tähelepanu osalejate eri päritoluriikidele, -piirkondadele ja -linnadele ning osutab, et sellise mitmekesisuse tõttu võib olla erinevusi ka selles, kuidas märkame, et kellelgi ei lähe hästi, ja mida saame teha, et olla turvatud ja teda toetada. Arutelujuht küsib:

- Kuidas saate aru, et täiskasvanul ei lähe hästi ja ta võib vajada abi?
- Mida teevad täiskasvanud, kui neil ei lähe hästi? Mida teevad nad teisiti kui tavaliselt?

Tehke paus ja vaadake, mida noorte rühm on arutanud. Jätkake nii:

- Te jagasite mõningaid näiteid, näiteks „nad käituvad kummaliselt, käituvad teisiti kui varem jne“ [arutelujuht mainib osalejate näiteid]. Kas teate asju, mida täiskasvanud võivad teha ja mida lapsed peaksid jälgima, et nad tagada enda turvalisus?

Arutelujuht kuulab noori tähelepanelikult ja märgib üles, mida nad räägivad. Arutelujuht püüab täiskasvanute kohta üldiselt jagatud teavet hoolikalt seostada vanemate käitumisega, kasutades ka taskuraamatute näiteid. Oluline on **mitte** viidata rühmas olevatele laste vanematele. Lapsed ei tohi tunda, et nende isiklikku olukorda arutatakse avalikult. Arutelujuht võib näiteks öelda:

- Te olete jaganud palju. Mõnikord võivad niimoodi käituda isegi lapsevanemad.

Arutelujuht viitab depressiooni tunnustele, näiteks kui inimene kaotab kõige vastu huvi ja ei hoolitse laste eest nagu varem. See algatab arutelu, et keerulised kogemused võivad panna inimese käituma teistmoodi. Näiteks võib lapsevanem olla mõnda aega endasse tõmbunud, pahur, kannatamatu ja ärevil. See on normaalne ja olukord muutub jälle.

Oluline on rõhutada, et lapsevastane vägivald (füüsiline, sõnaline, psühholoogiline või isegi seksuaalne) ei ole **kunagi** vastuvõetav. Ei ole vastuvõetav, et vanem muutub vägivaldseks. Noortele osalejatele tuleb rõhutada, et kuigi on normaalne, et vanem ei pruugi alati olla viisakas, lahke ja lugupidav, võib-olla seepärast, et olukord on keeruline, ei ole vägivald vastuvõetav.

Arutelujuhina tagage, et osalejad teavad, et on tähtis tagada turvalisus. Selleks rääkige majutusasutuses kättesaadavatest tugiteenustest lastele, kes elavad koos agressiivse või halvasti seisundis vanema/hooldajaga.

Proovige lapsed saada rühmas arutama **kasulikku teavet**, kuidas tagada enda turvalisus. Nad võivad nimetada üksikisikuid (nt eestkostjaid), asutusi, abitelefone jne, kellega nad saavad abi saamiseks ühendust võtta. **Olge siiski tähelepanelik ja küsige olemasolevate toetusmehhanismide kohta ainult siis, kui olete kindel, et toetus on kättesaadav.** Kui teate, et lapsed on ükski, püüdke leida viise, kuidas korraldada **kogukonna toetust**, et aidata neid keerulistes olukordades.

Oluline on, et lapsed ei arutaks isiklikke kogemusi. **Rühmakohtumine ei ole nõustamine.** See on üldine arutelu, milles arutatakse neile lähedaste inimeste pingetunnuseid. Kui arutelujuht märkab, et isiklike asjaolude tõttu on vaja põhjalikumast vestlust, öeldakse lapsele/rühmaliikmetele, et nad võivad **pärast** kohtumist võtta ühendust arutelujuhiga (juhtidega), et arutada oma isiklikke muresid.



Mida teha, kui mu sõber, õde või vend on kurb, vihane või käitub ohtlikult?

➤ Lastega kohtumise juhtimine, et arutada nende sõprade, õdede või vendade käitumist või heaolu

Sissejuhatav harjutus

Proovige alustada väikese harjutusega ja küsige osalejatelt, kust nad on pärit, mida nad harrastavad, mis

on nende lemmikoit jne. Osalejad arutavad lühidalt. Seda saab korraldada mänguliselt ja see kestab kuni 10 minutit. Siis juhtige tähelepanu sellele, et meil kõigil on eri kogemused, kuid kõik oskame märgata, kui kellelgi ei lähe hästi. Paluge lastel tuua näiteid, ilma et nad jagaksid isiklike lugusid. Võite küsida:

- Kuidas saab aru, et sõbral, õel või vennal ei lähe hästi?

Arutelujuhina püüdke lastele selgitada, mida nad saavad märgata käitumises ja ka kõnes: näiteks kui sõber, õde või vend räägib teisiti kui varem (kirub, räägib agressiivselt) või on hakanud rääkima sellistel teemadel nagu jõugud, narkootikumid vms.

Arutage noortega, kui oluline on olla ustav sõbrale, kui see ei ole kellelegi ohtlik. Rõhutage, et on oluline märgata, millal sõber, õde või vend on ohus. Sellisel juhul võib olla kasulik küsida nõu usaldusväärset täiskasvanult.

Arutelujuhina valmistuge selleks, kuidas tulevad noored sageli negatiivselt toime kontekstis, kus töötate. Kuulake rühma tähelepanelikult ja kaalutlege, mis lisateavet saate anda rühma liikmetele. Olenevalt sellest, mida arutatakse, võite jagada abipakkumisi seoses tervishoiu, pereplaneerimise, psühhosotsiaalsete teenuste, hariduse, pikapäevarühmade, sporditegevuse, muusika-, kunsti- ja kultuuritegevusega lastele/noortele, rehabilitatsiooniteenustega (sh seoses uimastitarbimisega).



Rühmakohtumised ei ole nõustamine. Seepärast tuleb isiklike kogemusi arutada asjaomase isikuga **pärast** rühmakohtumise lõppu. **Kõige tähtsam on lapse/teismelise turvalisus ja kaitse.** Suunake konkreetsed juhtumid (tuge vajavad taotlejad) asjakohase teenuseosutaja juurde, kui olemas. Arutage neid võimalusi lapsega **ainult siis**, kui teenused on tegelikult kättesaadavad.

Rühmakohtumistel peavad arutelujuhid arvestama taotlejate seisukohtadega ja lõimima need paindlikult arutellu. Kui osalejate poolt otseselt toodud näited on

sisuka vestluse algatamiseks tõhusamad, kasutage pigem neid, viitamata konkreetselt taskuraamatutele.

Muud olulised kaalutlused ja põhilised kaitsemeetmed

- Osalejatele öeldakse, mis on individuaalse(te) või rühma kohtumise(te) eesmärk. Ajakava lepatakse kokku ühiselt ja osalemine on vabatahtlik.
- Kui lapsed osalevad rühma kohtumistel, teatatakse nende hooldajale ja ta nõustub sellega.
- Kõigile osalejatele antakse võrdne võimalus avaldada oma mõtteid, kuid kedagi ei sunnita arutelu aktiivselt osalema. Rühma arutelud peaksid olema tasakaalus ja neis ei tohiks domineerida ainult üks osaleja või sugu.
- Kuigi mõnikord võib olla kasulik, kui rühmad on segarühmad (nt kui mõlemad vanemad osalevad samal rühma kohtumisel või kui teismeliste rühm on segarühm), on üldiselt sobivam ja turvalisem, kui rühmad on homogeensed. See kehtib eriti siis, kui vanemluse või soorollide teemat arutatakse osana laiemast toetuspaketist vanematele. Seepärast peaks arutelujuht olukorda põhjalikult analüüsima, enne kui otsustab, kas paarid osalevad koos samal kohtumisel. Kõigile asjaosalistele tuleb tagada põhimõtte mitte tekitada kahju.
- Arutelu öeldut ei peeta õigeks või valeks. Rühma kohtumise tuleks pidada ühiseks õppeplatvormiks selle kohta, mis toimib hästi või mitte. Erandiks on see, kui teatud rühma liikmed pooldavad laste kehalist karistamist või muid vägivaldavorme, et last või sõpra „parandada“. Sellisel juhul sekkub arutelujuht taktitundeliselt ja selgitab sellise karistusviisi alternatiive. Arutelujuhid peavad teadma, et mõnes taotlejate päritoluriigis võib füüsiline karistamine olla endiselt seaduslik, ka koolides. Kuigi tuleb edendada **täisleppimatust vägivallega**, tuleb seda teha **taktitundeliselt**. Vanematega arutledes keskenduge sellele, et dialoog oleks avatud ja arutaksite häid vanemaoskusi. Eesmärk on tagada laste turvalisus. Selleks võib olla vaja arutada, mis on ELi kontekstis vastuvõetav.
- Arutelude **keskmes** on alati **see, mis aitab** osalejatel muuta lapse, enda, pereliikmete või sõprade enesetunnet turvalisemaks ja paremaks. Kui vahendite näited on osalejatele kasulikud, võib neid kasutada aruteluks. Kui rühma toodud näited on aruteluks kasulikud, tohib neid igati kasutada.
- Kui osaleja on kohtumise ajal väga pinges, peavad temaga kohe tegelema asjaomased tugitöötajad ja teda individuaalselt toetama. Sellisel juhul võib taskuraamatute sisu arutada individuaalsel kohtumisel, kui seda peetakse kasulikuks. Arutelujuhid peaksid vältima perekonnakriisiga seotud väga isiklike küsimuste arutamist rühmas. Eesmärk on kaitsta asjaomast vanemat, last või sõpra ja tagada, et nende probleeme kogukonnale rohkem ei avaldata.
- Kui tõlgid kuuluvad taotlejate kogukonda, peavad arutelujuhid meeles pidama, et neil võivad tekkida samasugused probleemid nagu ülejäänud rühma liikmetel. Soovitav on pärast kohtumisi koos tõlgiga aru pidada.
- Arutelujuht ja kaasaruvalujuht kirjutavad üles arutelupunktid, et võtta järelmeetmeid abivajajate ja/või nende laste, õdede-vendade ja sõpradega.
- Kriitilistes olukordades (nt suitsiidikatse) tuleb teavet jagada teiste kolleegidega, tagades samal ajal taotleja konfidentsiaalsuse. Vaja võib olla pereliikmete või hooldajate nõusolekut, et kõiki asjaosalisi saaks toetada tõhusalt ja turvaliselt.

EUAA ega ükski tema nimel tegutsev isik ei vastuta käesolevas dokumendis sisalduva teabe kasutamise eest.

Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2024

PDF ISBN 978-92-9410-319-2 doi:10.2847/485679 BZ-09-23-324-ET-N

© Euroopa Liidu Varjupaigaamet (EUAA), 2024

Illustratsioon kaanel: ©Mary Long/stock.adobe.com; ©KeronnArt/stock.adobe.com; ©The img/stock.adobe.com; ©Good Studio/stock.adobe.com; ©Natalia/stock.adobe.com, lehekülg 3 līdz 6: Iloonid © Panuwat/stock.adobe.com, lehekülg 5: ©iStock.com/vasabii, lehekülg 6: ©Mary Long/stock.adobe.com; ©KeronnArt/stock.adobe.com, lehekülg 7: ©The img/stock.adobe.com, lehekülg 8: ©Good Studio/stock.adobe.com; ©Natalia/stock.adobe.com.

Paljudamine on lubatud tingimusel, et viidatakse allikale. EUAA autoriõigusega hõlmamata fotode või muu materjali kasutamiseks ja taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse valdaja käest.



Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus

